

Arkivsak-dok. 201104733-14
Saksbehandler Erik Lagethon, Heidi Eriksen, Torill S. Nygård

Saksgang Møtedato
Fylkesutvalget 18.04.2013

KONSESJONSSØKNAD MOSÅA KRAFTVERK, ØYER KOMMUNE

Forslag til vedtak:

1. Fylkesutvalget mener det er viktig å ta vare på den sterkt truede fossefylltaven og det verdifulle bekkekløftmiljøet og frarår en utbygging av Mosåa kraftverk.
2. Dersom det likevel skulle bli en utbygging forutsetter fylkesutvalget at en ut i fra hensynet til fisk setter følgende krav til avbøtende tiltak:
 - Slipp av minstevannføring forbi inntaksdammen på 0,05 m³/sek i perioden 01.05 – 30.09 og 0,03 m³/sek i perioden 01.10 - 30.04.
 - For å sikre at det ikke oppstår episoder med rask vannstandssenkning ved et evt. driftsutfall må det bygges en omløpsventil. Det anbefales at man beregner nødvendig størrelse på omløpsventilen ved bonitering av storaurens leveområde i forbindelse med eventuell detaljplan.
 - Det må lages en plan for biotopjusteringer for storaurestrekingen. Denne må omhandle tiltak som utlegging av gytegrus og evt. endring av elveløpet.
 - Standard naturforvaltningsvilkår.

Dersom vilkårene ikke blir tatt inn i konsesjonen fremmer fylkesutvalget innsigelse med hjemmel i vannressurslovens § 24, og begrunnes med hensynet til vannforskriftens § 12.

3. Fylkeskommunen varsler innsigelse til konsesjonssøknaden for Mosåa kraftverk på grunn av manglende avklaring i forhold til kulturminner. Vår innsigelse vil automatisk bli trukket dersom følgende tekstforslag til vilkår innarbeides i konsesjonen:

«Planlagte tiltak kan komme i konflikt med jernvinneanlegg id 29497. Det skal primært søkes en løsning som ikke berører kulturminnet eller dens sikringssone på 5 m. Kulturminnet må imidlertid sikres ved merking og eventuelt oppsetting av midlertidige anleggsgjerder før anleggsarbeider igangsettes. Det skal tas kontakt med kulturminnemyndighetene ved Oppland fylkeskommune i god tid før tiltak iverksettes slik at vilkårene for sikring og merking kan avklares. Dersom det ikke lar seg gjøre å ivareta kulturminnet må det søkes dispensasjon etter kulturminnelovens § 8 første ledd. Rette dispensasjonsmyndighet i slike saker er Riksantikvaren. En realisering av tiltak

etter konsesjonen er ikke tillatt uten at det foreligger dispensasjon fra den automatiske fredningen for id 29497.

Rasmus Olav Vigrestad
Fylkesrådmann

Hjalmar Solbjør
Ass. fylkesrådmann

Kjell Marius Mathisen
Fylkeskonservator

Elektroniske vedlegg:

- Brev fra Norsk Maritimt Museum datert 28.2.2013

Bakgrunn:

Fjellkraft AS har søkt NVE om konsesjon på utbygging av småkraftverk i Mosåa.

Mosåa kraftverk i Øyer kommune vil nytte eit fall på 567 m frå inntaket på kote 820 ned til kraftstasjonen som får utløp på kote 253. Røygata vil bli ca. 3,7 km lang og er planlagt i grøft på sørsida av elva på hele strekningen. En ca. 50 m lang ankomstvei må bygges til kraftstasjonen. Anleggsveien vil følge rørtraseen. Middelvannføringen er 0,63 m³/s når vann til snøproduksjon blir trekt fra. Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 1,1 m³/s og vil ha en installert effekt på 5,0 MW. Dette vil gi en årsproduksjon på 12,7 GWh. Utbygginga vil føre til redusert vannføring på en 4,1 km lang strekning i Mosåa. Søker har planlagt å slippe en minstevassføring på 50 l/s om sommeren og 30 l/s om vinteren.

Utbyggingskostnadene er beregnet til 4,4 kr/kWh, totalt 55 mill kr.

Saksframstilling:

Vannforskriften og fisk

I vannforskriften §§ 4-6 er det angitt miljømål for vannforekomster. Miljømålet for overflatevann i § 4 (for eksempel en elv) er at den skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand. Vannforskriften opererer med følgende fem tilstandsklasser; svært god, god, moderat, dårlig og svært dårlig. Økologisk tilstand bestemmes av flere ulike kvalitetselementer (både biologiske, hydromorfologiske, samt kjemiske og fysiske kvalitetselementer). Det kvalitetselementet som kommer dårligst ut avgjør vannforekomstens tilstandsklasse. Dersom inngrepet fører til at Mosåa endrer tilstandsklasse i negativ retning vil det foreligge en forringelse. Forringelse tillates ikke med mindre det er adgang til å gjøre unntak, jf. vannforskriften § 12.

Mosåa er en elv som faller inn under Mjøsa vannområde i Glomma vannregion, og den økologiske tilstanden er "god" og har pr i dag ingen risiko for ikke å nå miljømålene innen 2021. Elva er imidlertid påvirket gjennom avrenning fra spredt bebyggelse med næringsstoffer og organiske stoffer, og vannuttak til snøproduksjon i Hafjell alpinanlegg. I tillegg finnes ørekyt på strekningen. En utbygging av elva vil medføre fysiske inngrep både ved inntaksdammen og ved kraftverksstasjonen, i tillegg til at vannføringen vil være redusert over en strekning på ca. 4,1 km.

Det er kun de nederste 300 m av den planlagte minstevannstrekningen som er tilgjengelig for storaure, men denne strekningen ser ut til å være dårlig egnet som gyteområde. Prosjektområdets nederste ca. 150 m kan muligens benyttes som gyteområde, men området er dårlig egnet grunnet bratt fall, storsteinet substrat og høy strømhastighet. Det finnes imidlertid stasjonær bekkeare på strekningen, og en redusert vannføring vil medføre at bunndyrfaunaen i elva får redusert areal og vanskeligere livsbetingelser, og dette vil kunne ha negative konsekvenser for auren som lever i elva. I forhold til vannforskriftens tilstandsklasser vil trolig en utbygging med foreslåtte minstevannføringer føre til at tilstandsklassen endres fra god til moderat, og krever derfor en vurdering etter vannforskriften § 12 andre ledd.

Det er viktig å ivareta strekningen nedstrøms kraftverket av hensyn til storauren, og for å sikre at det ikke oppstår episoder med rask vannstandssenkning ved et evt. driftsutfall må det bygges en

omløpsventil. Raske vannstandssenkninger kan gi uønskede konsekvenser for storaure ved at ungfisk strander. Det anbefales at man beregner nødvendig størrelse på omløpsventilen ved bonitering av storaurens leveområde i forbindelse med eventuell detaljplan.

Det må også lages en plan for biotopjusteringer for storaurestrekningen. Denne må omhandle tiltak som utlegging av gytegrus og evt. endring av elveløpet. Slike tiltak kan opprettholde eksisterende forhold for storaure på prosjektrekningen etter utbygging. Dette er forøvrig noe som kan pålegges senere da en eventuell konsesjon til utbygging vil forutsette standard naturforvaltningsvilkår som gir hjemmel for å kunne pålegge gjennomføring av miljøundersøkelser og miljøtiltak ved behov.

Fylkesrådmannen kan ut i fra hensynet til fisk gå inn for en utbygging av Mosåa under forutsetning av at nevnte avbøtende tiltak gjennomføres.

Vannforskriften, fisk og fiske

Med unntak av det øverste partiet, ligger den aktuelle minstevannstrekingen forholdsvis tungt tilgjengelig for fritidsfiske da store deler av den går langt nede i et juv med bratte sider. En utbygging vil derfor få lite innvirkning for muligheten til å drive fritidsfiske.

Terrestrisk miljø, naturverdier og rødlistearter

Det er registrert i underkant av 30 rødlistearter i et større område rundt prosjektområdet, hvorav seks er knyttet til skog og et viktig bekkekløftmiljø. Av disse er en forholdsvis stor forekomst av fossefiltlav (sterkt truet) funnet. Dette er en spesialisert lavart, som kun lever i tilknytning til fuktige livsmiljø, i bekkekløfter og i fuktig granskog. Redusert vannføring ved en ev. utbygging vil påvirke fuktigheten i kløften, og særlig vil fossesprøytonen bli redusert. Det må forventes at dette vil skade forekomsten av fossefiltlav, med fare for at den forsvinner fra kløften

Fylkesrådmannen mener det er viktig å ta vare på den sterkt truede fossefiltlaven og det verdifulle bekkekløftmiljøet og frarår en utbygging av Mosåa kraftverk.

Kulturminner

Status for kulturminneregistreringer

Kulturarvenheten ved Oppland fylkeskommune foretok overflatebefaring av det aktuelle tiltaksområdet i perioden 24.09.-26.09.2013. Det ble ikke foretatt nyregistreringer av automatisk fredete kulturminner eller verneverdige kulturminner fra nyere tid under befaringen, men det er tidligere registrert flere kulturminner i nærområdet til tiltaket, jf vedlagte befaringsrapport.

Kulturarvenheten anser derfor undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 som oppfylt for tiltaket slik det ligger ved søknad om konsesjon.

Forholdet til automatisk fredete kulturminner, kullgroper id 112410 og 112411

Rørgatetraseen vil gå tett på to registrerte kullgroper id 112410 og 112411 i Riksantikvarens kulturminnedatabase, Askeladden. I konsesjonssøknadens avsnitt 3.10.2 *Kulturminner og kulturmiljø; Konsekvensvurdering* står det at vannvei skal justeres slik at kullgrop id 112410 ikke blir berørt. Begge kullgropene ligger innenfor reguleringsplan for Dalan grus AS, vedtatt 29.01.2009. I forbindelse med planarbeidet ble det søkt om tillatelse til inngrep i kulturminnene etter kulturminnelovens § 8 fjerde

ledd. Tillatelse til inngrep ble gitt under forutsetning om en grundigere arkeologisk undersøkelse før tiltak etter planen kunne realiseres. Kulturhistorisk Museum i Oslo gjennomførte i 2009 en arkeologisk utgravning av id 112411. Id 112410 ble vurdert så skadet at ytterligere undersøkelser syntes uhensiktsmessig.

Både id 112410 og 112411 er følgelig frigitt i forhold til kulturminnelovens fredningsbestemmelser jf Riksantikvarens melding om ferdigstillelse av arkeologiske undersøkelser datert 12.10.2009. Tiltakshaver trenger følgelig ikke å ta hensyn til disse i sin detaljprosjektering av rørgatetrasé.

Vilkår om avklaring av forholdet til jernvinneanlegg id 29497 i henhold til kml § 8 første ledd

Inntaksdam vil ligge nært opp til registrert jernvinneanlegg id 29479. I konsesjonssøknadens avsnitt 3.10.2 heter det at inntaksdam skal anlegges slik at den hverken berører kulturminnet eller dens sikringssone på 5 m. I søknadens avsnitt 2.2.8 *Veibyggning* beskrives imidlertid en 5 m bred atkomstvei som skal strekkes i en lengde på ca 50 m fra eksisterende hyttevei/anleggsvei ved Mostertoppen. Det fremgår ikke i avsnitt 3.10.2 hvorvidt denne veien er medregnet i damanlegget. På henvendelse fra fylkeskommunen svarer Fjellkraft v/Torbjørn Sneve den 20.03.2013 at det per i dag ikke foreligger detaljplaner for den aktuelle anleggsveien. Detaljprosjektering vil først skje etter et eventuelt konsesjonsvedtak i saken. Under detaljprosjekteringen vil Fjellkraft søke løsninger som unngår kulturminner som ligger tett opp til tiltaket.

Registrerte jernvinneanlegg er svært skadet av eksisterende vei, og fremstår hovedsakelig som spredte slagghorekomster i veiskråning/veiskjæring. Ut i fra oversendte kartopptegnelser kan det se ut til at planlagte atkomstvei til inntaksdam kan komme i konflikt med id 29497.

Dersom tiltaket vil komme i berøring med kulturminnet eller dens sikringssone på 5 m må det søkes om dispensasjon etter kulturminnelovens § 8 første ledd. Rette dispensasjonsmyndighet i slike saker er Riksantikvaren. Jernvinneanlegget er, som allerede nevnt, hardt skadet av tidligere veibyggning og planeringsarbeid i området, og fylkeskommunen vil i sin uttalelse til en eventuell dispensasjonssøknad kunne anbefale at gis dispensasjon fra den automatiske fredningen for id 29497. Det er ikke dermed gitt at Riksantikvaren vil følge fylkeskommunens anbefaling i dispensasjonsspørsmålet.

Det må derfor settes som vilkår til en eventuell konsesjon at en atkomstvei til inntaksdam må avklares i forhold til jernvinneanlegg id 29497, og at dersom anleggsveien ikke kan legges utenom kulturminnet eller dens sikringssone forutsetter konsesjonen en dispensasjon fra kulturminnelovens § 8 første ledd. Vårt forslag til vilkår er som følger:

Planlagte tiltak kan komme i konflikt med jernvinneanlegg id 29497. Det skal primært søkes en løsning som ikke berører kulturminnet eller dens sikringssone på 5 m. Kulturminnet må imidlertid sikres ved merking og eventuelt oppsetting av midlertidige anleggsgjerder før anleggsarbeider igangsettes. Det skal tas kontakt med kulturminnemyndighetene ved Opland fylkeskommune i god tid før tiltak iverksettes slik at vilkårene for sikring og merking kan avklares.

Dersom det ikke lar seg gjøre å ivareta kulturminnet må det søkes dispensasjon etter kulturminnelovens § 8 første ledd. Rette dispensasjonsmyndighet i slike saker er Riksantikvaren.

En realisering av tiltak etter konsesjonen er ikke tillatt uten at det foreligger dispensasjon fra den automatiske fredningen for id 29497.

Fylkeskommunen er innsigelsesmyndighet i forhold til kulturminneinteresser i konsesjonssaker, og vi varsler med dette **innsigelse** til konsesjonssøknaden for Mosåa kraftverk på grunn av manglende avklaring i forhold til kulturminner. Vår innsigelse vil automatisk bli trukket dersom vårt tekstforslag til vilkår innarbeides i konsesjonen.

Til en dispensasjon etter kulturminneloven er det ofte knyttet vilkår om en grundigere arkeologisk utgravning. Kostnader til en utgravning må normalt dekkes av tiltakshaver/utbygger. Vi vil be om at detaljerte opptegnelser på veien oversendes kulturminnemyndighetene i Oppland fylkeskommunen så fort dette foreligger, slik at forholdet til id 29497 kan vurderes og avklares så tidlig som mulig.

Forholdet til bygningsmiljø ved Mo, gnr 17 bnr 1

Kraftstasjon skal etableres ut mot Mosåa nedenfor gården Mo, gnr 17 bnr 1. På gården ligger det en rekke SEFRAK-registrerte bygninger (id 05210001001-6). Bygningene utgjør et relativt godt bevart bygningsmiljø på gårdstunet. Plassering og utforming av kraftstasjonsbygg bør ta hensyn til bygningsmiljøet på gården slik at fjernvirkningen av den nye kraftstasjonen ikke forringer opplevelsesverdien av kulturmiljøet ved Mo.

Pågående planarbeid for Moseter skistadion og skiløyper

Fylkeskommunen vil gjøre oppmerksom på at det nylig er igangsatt arbeid med reguleringsplaner for henholdsvis Moseter skistadion og Skiløypeområde Moseter skistadion (varsel om oppstart 04.03.2013). Rambøll Norge AS utarbeider planene på vegne av Øyer og Tretten idrettsforening og Mosetertoppen Hafjell AS. Planområdene for de to reguleringsplanene ligger i samme område som inntaksdam og øvre del av rørgatetrasé for omsøkte småkraftverk. Vi vil anbefale at tiltakshaver går i dialog med planlegger for å sikre gode løsninger både for skianlegg og småkraftverk.

Fylkesrådmannens innstilling til vedtak:

1. Fylkesutvalget mener det er viktig å ta vare på den sterkt truede fossefylltaven og det verdifulle bekkekløftmiljøet og frarår en utbygging av Mosåa kraftverk.
 - Dersom det likevel skulle bli en utbygging forutsetter fylkesutvalget at en ut i fra hensynet til fisk setter følgende krav til avbøtende tiltak:
 - Slipp av minstevannføring forbi inntaksdammen på 0,05 m³/sek i perioden 01.05 – 30.09 og 0,03 m³/sek i perioden 01.10 - 30.04.
 - For å sikre at det ikke oppstår episoder med rask vannstandssenkning ved et evt. driftsutfall må det bygges en omløpsventil. Det anbefales at man beregner nødvendig størrelse på omløpsventilen ved bonitering av storaurens leveområde i forbindelse med eventuell detaljplan.
 - Det må lages en plan for biotopjusteringer for storaurestrekingen. Denne må omhandle tiltak som utlegging av gytegrus og evt. endring av elveløpet.
 - Standard naturforvaltningsvilkår.

Dersom vilkårene ikke blir tatt inn i konsesjonen fremmer fylkesutvalget innsigelse med hjemmel i vannressurslovens § 24, og begrunnes med hensynet til vannforskriftens § 12.

- Fylkeskommunen varsler innsigelse til konsesjonssøknaden for Mosåa kraftverk på grunn av manglende avklaring i forhold til kulturminner. Vår innsigelse vil automatisk bli trukket dersom følgende tekstforslag til vilkår innarbeides i konsesjonen:

«Planlagte tiltak kan komme i konflikt med jernvinneanlegg id 29497. Det skal primært søkes en løsning som ikke berører kulturminnet eller dens sikringssone på 5 m. Kulturminnet må imidlertid sikres ved merking og eventuelt oppsetting av midlertidige anleggsgjerder før anleggsarbeider igangsettes. Det skal tas kontakt med kulturminnemyndighetene ved Oppland fylkeskommune i god tid før tiltak iverksettes slik at vilkårene for sikring og merking kan avklares. Dersom det ikke lar seg gjøre å ivareta kulturminnet må det søkes dispensasjon etter kulturminnelovens § 8 første ledd. Rette dispensasjonsmyndighet i slike saker er Riksantikvaren. En realisering av tiltak etter konsesjonen er ikke tillatt uten at det foreligger dispensasjon fra den automatiske fredningen for id 29497.